

อนุชา พิมพ์ศักดิ์ :ตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ : โครงสร้าง เนื้อหา และบทบาทในสังคมไทย. (MYTH OF THE FIVE BUDDHAS : STRUCTURE, CONTENT AND FUNCTION IN THAI SOCIETY)
อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร. ศิราพร ณ ถลาง, 160 หน้า.

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมตำนานพระเจ้าห้าพระองค์สำนวนต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไทย และมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาอนุภาค แบบเรื่อง และโครงสร้างของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ รวมถึงวิเคราะห์บทบาทของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ที่มีในสังคมไทย ผู้วิจัยรวบรวมตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ได้ 33 สำนวนจากภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย

ผลการศึกษาพบว่า ตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ทั้ง 33 สำนวนสามารถจัดได้เป็น 3 แบบเรื่อง คือ แบบเรื่องกาเผือก กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ คือ พระกกุสันโธ พระโกนาคมะ พระกัสสปะ พระโคตมะ และพระศรีอาริยเมตไตรย ที่มีมารดาคนเดียวกันคือแม่กาเผือก ก่อนที่จะมาจุติเป็นพระพุทธเจ้าในภัทรกัป แบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ กล่าวถึงรายละเอียดประวัติของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์แยกตามพระนาม และแบบเรื่องกาเผือก-พระเจ้าห้าพระองค์ ที่เป็นการนำแบบเรื่องกาเผือกและแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์มากล่าวรวมกัน โดยแบบเรื่องกาเผือกมี 19 สำนวน ส่วนแบบเรื่องพระเจ้าห้าพระองค์ มี 10 สำนวน และมี 4 สำนวนที่เป็นแบบเรื่องกาเผือก-พระเจ้าห้าพระองค์ ในระดับอนุภาค พบว่าในตำนานแต่ละสำนวนมีรายละเอียดในอนุภาคที่แตกต่างกัน ซึ่งมีสาเหตุมาจากการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ การคัดลอก และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ส่วนในระดับโครงสร้างพบว่าตำนานพระเจ้าห้าพระองค์มีการเรียงลำดับพฤติกรรมบนโครงสร้างหลักอันเดียวกันตามแต่ละแบบเรื่อง

บทบาทของตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ในสังคมไทยพบว่ามี 4 ด้านใหญ่ ๆ คือ บทบาททางด้านประเพณีพิธีกรรม คือใช้ในการอธิบายที่มาของ ประเพณียี่เป็ง ประเพณีลอยกระทง ประเพณีไหลเรือไฟ ประเพณีได้ประทีป และประเพณีทานตุง, บทบาททางด้านไสยศาสตร์ มีการใช้คาถาพระเจ้าห้าพระองค์เป็นคาถาลำคัญในการปลุกเสกและผูกเป็นคาถาอื่น ๆ หรือยันต์ต่าง ๆ รวมถึงมีอิทธิพลต่อการสร้างเครื่องรางของขลัง ทั้งพระเครื่อง ตะกรุด, บทบาททางด้านศิลปกรรมซึ่งพบว่าทั้งจิตรกรรมฝาผนัง พระพุทธรูป และสถาปัตยกรรมสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันมีคติการสร้างเกี่ยวเนื่องกับตำนานพระเจ้าห้าพระองค์ และบทบาททางด้านการเมืองการปกครอง ในอดีตมีการอ้างตัวเป็นพระศรีอาริย์ซึ่งเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคตเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐ

KEY WORD: MYTH / THE FIVE BUDDHAS / THAI SOCIETY

ANUCHA PIMSAK : MYTH OF THE FIVE BUDDHAS : STRUCTURE, CONTENT AND
FUNCTION IN THAI SOCIETY. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. SIRAPORN NA
THALANG, Ph.D, 160 pp.

The purpose of this thesis is to collect versions of the myth of the five Buddhas in Thai society, to study motifs, tale types and the structure of the myth of the five Buddhas, and to analyze the role of the myth in Thai society. The researcher collected 33 versions from every region in Thailand.

The study reveals that all these versions of the myth can be classified into 3 tale types. First, which are of 19 versions, is called *the Albino Crow tale type*. This tale type explains the brotherly relationship between the five Buddhas : Kakusantho, Konakhamano, Kassapa, Khotama and Sriariyamettrai ; all have the same mother who is the albino crow. Second, which are of 10 versions, is called *the five Buddhas tale type*. This tale type explains the detail of the era of the Buddha. Third, which are of 4 versions, is called *the Albino Crow -the five Buddhas tale type*. This tale type is the combination of the two previous tale types. Considering the motif, it is found that the motifs in each version are different in detail because of the process of oral transmission, literary transmission and the difference in local culture. However, the structure of the versions in each tale type appears to be the same.

Regarding the role of the myth of the five Buddhas in Thai society, there are 4 main roles. First, the myth has the role to explain the rituals : *Yeepeng, Loy Kratong, Lai Rua Fai, Tai Prateep and Tantung*. Second, certain magic spells and amulets are referred to the names of the five Buddhas. Third, the belief of the five Buddhas is related to certain mural paintings, images of the Buddha and the construction the temple. And fourth, the belief in Sri Ariyamettrai, the Future Buddha, has been used and referred to throughout the Thai political history.